

55. ชื่อเรื่อง มองชายแดนใต้ผ่านเพลง (2) คลับฟรายเดย์ เมื่อ ปาตานีชินโดรม กัดกร่อน

ความรัก คนเมือง

ผู้แต่ง สมัชชา นิลปัทม์

สถานที่พิมพ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. คณะวิทยาการสื่อสาร

ปี พ.ศ. 2555

ชนิดเอกสาร บทความ

หน่วยทำลายล้างวัตถุระเบิด หรือ EOD (Explosive Ordnance Disposal) เป็นชุดปฏิบัติการที่สำคัญของทั้งหน่วยงานทหารและตำรวจที่ปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ งานของพวกเขาถูกท้าทายด้วยการชิงไหวชิงพริบจากโจทย์ฝ่ายตรงกันข้ามวางเอาไว้ ระคนกับรู้สึกเสี่ยงเป็นเสี่ยงตายอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ในขณะที่เดียวกันคุณูปการของเขาจากการบอชีวิตผู้คนจำนวนมาก ให้อยู่รอดปลอดภัยจากแรงระเบิดนั้นเกินจะประมาณ บนเส้นทางชีวิตของคนปลดชนวนระเบิดที่ต้องผจญกับความรู้สึกที่ไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา จากฝ่ายตรงข้ามจะทิ้งโจทย์อันหนักหน่วงทั้งอาจมองว่าพวกเขาเป็นตัว “ขัดขวาง” ที่สำคัญ เพราะหากระเบิดถูกเก็บกู้มาได้ ปฏิบัติการทางทหารที่อีกฝ่ายต้องการจะบรรลุในการสร้างความสะพรั่งกลัวให้กับพื้นที่ที่จะล้มเหลว ภารกิจที่แสนตึงเครียดของทหาร EOD คงไม่ใช่เรื่องง่ายดายนักที่จะสามารถรักษาระดับความมั่นคงทางจิตใจได้อย่างคงเส้นคงวา หากพวกเขาไม่ได้ถูกฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

คอลัมน์สื่อสันนิบาต ฉบับนี้จะชวนกันมองชายแดนใต้ผ่าน มิวสิควิดีโอเพลง “หยุดบอกเลิกกันเสียที” ในเรื่องราวของ “ทหาร” เหมือนกับฉบับที่แล้ว แต่เปลี่ยนจาก “ทหารเกณฑ์” มาเป็น “ทหารหน่วยทำลายล้างวัตถุระเบิด” ซึ่งมีความสามารถเฉพาะ (Specialist) มีชีวิตอย่างเสี่ยงเป็นเสี่ยงตายแทบทุกวัน ผลกระทบจากสถานการณ์อันเลวร้ายส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเขอย่างไรบ้าง

วิทยุ: เพื่อนของคนเมือง วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความรู้สึกของผู้คนได้เสมอ โดยเฉพาะคนในสังคมเมืองที่ความเป็นปัจเจกชนที่แยกขาดตัวเองออกจากสังคมรอบข้าง แต่กลับมีสายสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเหนียวแน่นใน ‘พื้นที่เสมือน’ ถึงขนาดกล้าที่จะบอกเล่าบอกกล่าวเรื่องราวเบื้องลึกภายในจิตใจ ระบายอารมณ์ความรู้สึกของตนได้ราวกับเป็นญาติสนิท

รายการวิทยุอาจเรียกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชีวิตเมือง เคยมีการสำรวจความนิยมการใช้เวลาว่างพบว่าคนกรุงเทพฯ ใช้เวลาว่างในฟังวิทยุมากที่สุดถึงร้อยละ 88.7 เลยทีเดียว เหตุผลหนึ่งอาจเพราะมันได้ทำหน้าที่ของช่องทางในระบายอารมณ์ ความรู้สึก ที่เคร่งเครียดจากการงาน ‘ดีเจ’ (DJ – Disc Jockey: ผู้เขียน) จึงกลายสถานะจากคนจัดรายการเพลงมาเป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือกระทั่งจิตแพทย์ผู้ทำจิตบำบัดให้แก่ผู้ฟังที่แสนเปลี่ยวเหงา

Club Friday : Based On True Story (คลับฟรายเดย์ : เบสออนทรูสตอรี) คือรายการวิทยุรายการหนึ่งที่ได้รับคามนิยมในเขตพื้นที่กรุงเทพ ออกอากาศผ่านคลื่น Green Wave 106.5 เอฟเอ็ม โดย 2 ดีเจร่วมจัด คือ ดีเจฉอด- สายทิพย์ มนตรีกุล ณ อยุธยา และดีเจอ้อย-นภาพร ไตรวิทย์วารีกุล เป็นรายการวิทยุที่จัดต่อเนื่องทุกๆ วันศุกร์มาเป็นเวลากว่า 7 ปีแล้ว มีแฟนคลับทั่ว

ประเทศและมีคอนเสิร์ตเป็นการเฉพาะโดยสามารถเชื่อมโยงกับโครงการ ‘เดอะสตาร์’ ให้นักร้องในโครงการมาร้องเพลงและผลิตมิวสิกวิดีโอ (MV) จากคอนเซ็ปต์ Based On True Story ที่นำเอาชีวิตจริงเพลงสู่เพลง

เรื่องของคุณจ้าว : เมื่อเรื่องแต่งมาจาก ‘เรื่องจริง’ ในเพลง “หยุดบอกเลิกกันเสียที” ถูกหยิบยกมาจากเรื่องราวของผู้ฟังรายหนึ่งชื่อว่า “คุณจ้าว” ผู้ฟังรายการที่โทรเข้ามาเล่าเรื่องราวความรักของเธอให้ ‘ดีเจจ๊อด’ และ ‘ดีเจอ้อย’ ในคลับฟรายเดย์ ตอน “เรื่องราวรักเธอมากกว่า” ในคำวันหนึ่งคุณจ้าว เธออยู่ด้วยกันคนรักซึ่งเป็นทหารในหน่วยทำลายล้างวัตถุระเบิดหรือ EOD ซึ่งหมายความว่าเธออาจจะสูญเสียเขาไปจากการปฏิบัติหน้าที่ได้ทุกเมื่อ ในขณะเดียวกันฝ่ายชายพยายามบอกเลิก เพื่อว่าวันหนึ่งหากเขาต้องจากไป เพื่อให้เธอมีชีวิตที่ดีกว่าก็ได้ (ในความคิดของเขา) คุณจ้าวยังเล่าด้วยว่าในช่วงที่แฟนคุณจ้าวต้องลงไปประจำการที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จริง ซึ่งต้องมีความรู้สึกเป็นห่วงกันมากแต่ก็อยู่ไกลกันมากและก็รู้สึกเป็นทุกข์มากจนแฟนของคุณจ้าวเอยปากขึ้นมาว่า

“จริงๆ คุณควรจะมีชีวิตที่ดีกว่านะ รักใครสักคนหนึ่งที่มือนาคกับคุณได้”

“ผมเองก็ไม่รู้ว่าตื่นมาแล้วจะมีวันพรุ่งนี้รีเปล่า เพราะในทุกย่างก้าวที่ต้องเดินไป ไม่รู้ว่าจะได้กลับมารีเปล่า”

กระทั่งเมื่อแฟนของคุณจ้าวได้พักงานและก็กลับมาในวันหยุด ในระหว่างที่กำลังดูโทรทัศน์ด้วยกัน เขาก็ถามขึ้นมาลอยๆ ว่า

“ถ้ามีคนอื่นคุณจะแต่งงานมั้ย? ผู้หญิงทุกคนอยากแต่งงาน อยากมีชีวิตที่อบอุ่น ผมยังไม่รู้เลยว่าจะมีวันข้างหน้ารีเปล่า”

คุณจ้าวเล่าให้ฟังว่าหลังจากวันนั้น แฟนของก็เธอก็กลายเป็นคนฉุนเฉียวง่าย ชีโมโห แม้จากเรื่องเล็กๆ น้อย

“ทำไมคุณไม่ไปรักคนอื่นที่มีชีวิตปกติ ไม่ต้องมาลุ้นว่าผมจะมีลมหายใจพรุ่งนี้รีเปล่า”

คุณจ้าวเป็นห่วงแฟนเธอมากๆ เพราะหลังจากที่ต้องกลับไปปฏิบัติงานในภาคสนามแล้วการติดต่อกันระหว่างกันทำได้ยากมาก บางทีอาจยาวนานถึง 20 วัน แฟนคุณจ้าวมักเปรยๆ เสมอว่า

“ถ้าวันเวลานี้ๆ ถ้าผมไม่ติดต่อกลับ ทางหน่วยจะบอกเองว่าผมเป็นอะไร แล้วในหน้าจอทีวีก็คงมีชื่อผมเอง”

คุณจ้าวยังเล่าอีกว่า ฝ่ายชายมักจะเปรยอยู่บ่อยๆ เพื่อขอบอกเลิกกับเธอ

“ผมเป็นคนหนึ่งที่เข้ามาในชีวิตคุณ ไม่ใช่อกซิเจน ไม่ใช่อากาศ คุณขาดผม คุณก็ต้องอยู่ให้ได้ แล้วต้องอยู่แบบคนที่มีสติ เพราะก่อนหน้านี้ไม่มีผมคุณยังอยู่ได้”

คุณจ้าวยังเล่าอีกว่า เขามักพูดเสมอเรื่องของการจัดการงานศพ ที่เขาอธิบายไว้อย่างละเอียดในไดอารี่ถึงกับเขียนถึงความว่า ถ้าเขาตายงานศพจะต้องจัดอย่างไร สวดกี่วัน จะเอาอะไรบ้าง จะไม่เอาอะไรบ้าง เคยมีเหมือนกันเมื่อสถานการณ์สามจังหวัดแยๆ ลงมาก เขามักจะพูดย้ำๆ ว่า

“ให้ไปกรวดน้ำให้เขาด้วยวันนี้เลย เพราะเขารู้สึกไม่ดีเลย” บ่อยครั้งที่เขาก็จะพูดว่า “มันซักรึจะเข้าใกล้ตัวผมเข้าทุกที”

แฟนของคุณจ้าวขยายความให้ฟังว่า แม่คนที่ลงไปประจำการจะมีเยอะ แต่คนที่นอนข้างเตียงของเขา “ตอนเช้าคนที่นอนอยู่ข้างกัน แต่พอตอนเย็นก็ไม่มีเสียแล้ว”

“ผมรู้ว่าคุณรักผม แต่มันคงจะดีกว่านี้ ถ้าหากว่าทางนี้มีคนที่ดูแลคุณได้ ผมคงดูแลคุณได้ อยู่ห่างๆทางนี้ดูแลให้คุณปลอดภัยทางนี้ก็แล้วกัน”

“ผมก็อยากจะกลับบ้านเหมือน แต่คุณต้องทำใจนะ ไม่ว่าผมจะกลับไปในสภาพที่มีลมหายใจหรือไม่”

เป็นสภาพการที่คุณจ้าวต้องเผชิญอยู่เสมอมา เป็นการบอกเลิกมักมาจากการ ‘หมดรัก’ ในขณะที่กรณีนี้ การบอกเลิกมาจาก ‘ความรัก’

‘ปาดานีซินโดรม’ โรคป่วยทางใจจากสงครามสามจังหวัดฯ

“ไม่มียาวิเศษใดๆ ที่สามารถลบภาพเพื่อนทหารที่แรงระเบิดฉีกเป็นชิ้นๆ ไปต่อหน้าต่อตา หรือความรู้สึกผิดที่แลกเวรกัน แล้วเพื่อนไปเสียชีวิต”

เป็นข้อความจากแนวทางการรักษาผลกระทบทางจิตใจของทหารที่ผ่านสงคราม โดยเฉพาะทหารที่เคยผ่านสมรภูมิอิรักและอัฟกานิสถาน จากหนังสือชื่อ Combat Stress Injury ซึ่งมี Charles Figley และ William Nash เป็นบรรณาธิการและได้รับการตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2549 ซึ่งเสนอว่าแม้การรักษาด้วยยาจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างสิ้นเชิง แต่การให้ยาก็พอที่จะช่วยทำให้อาการผิดปกติทางจิตเหล่านี้ เป็นเพียง “ภาวะชั่วคราว” ไม่ใช่การเจ็บป่วย ลดความรุนแรงลง จนทหารสามารถกลับมาปฏิบัติงานได้ตามปกติ ซึ่งทำให้ทหารยังปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติ

ไม่ตายดายนักที่คนอื่นๆ จะสามารถทนทานต่อสภาวะอันเลวร้ายเหล่านี้ได้ แฟนของคุณจ้าวอาจเข้าข่ายอาการเหล่านี้จากบรรยากาศการทำงานที่กดดันอย่างยาวนานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในทางปฏิบัติเขาควรได้รับการบำบัดหรือเยียวยาอย่างเร่งด่วนหรือไม่

อุตสาหกรรม “สื่อ” ในบรรยากาศ อุตสาหกรรม “ความไม่มั่นคง”

กรณีของคุณจ้าว ในมิวสิกวิดีโอและเพลง “หยุดบอกเลิกกันเสียที” บอกอะไรกับเราบ้าง ประการแรก เป็นเรื่องการหาช่องทางใหม่ๆ ในการสร้างมูลค่าให้กับ “เรื่องเล่า” ซึ่งเป็นวัตถุดิบพื้นฐานที่เชื่อมโยงเอาความแปลกแยก ไม่มั่นคงของคนเมืองเป็นพื้นฐานด้วยการเป็นตัวเชื่อมร้อยด้วยวิทยุกระจายเสียง ที่มีดีเจ เป็นผู้ปลอบประโลมความทุกข์ของผู้คน โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง “ความรัก” ซึ่งเป็นเรื่องราวที่สำคัญของชีวิตชนชั้นกลางในเมืองและเป็น “แก่น” (Theme) เรื่องหลักในอุตสาหกรรมความบันเทิง

ความชาญฉลาดของยักษ์ใหญ่วงการบันเทิงอย่างแกรมมี่นั้น เชี่ยวชาญอย่างยิ่งในการแปลงเอา “เรื่องเล่า” ให้กลายเป็นสินค้า สามารถสร้างกระบวนการผลิตเพื่อสร้างมูลค่ามหาศาล ตั้งแต่เรื่องเล่าในคลับฟรายเดย์ ซึ่งมีกลุ่มผู้ติดตามรายการมาอย่างยาวนาน ขยับเข้าไปสู่การนำเอาแก่นเรื่องไปพัฒนาสู่การทำเพลงและเนื้อร้อง ยกระดับจากเนื้อร้องไปสู่การสร้าง “มิวสิกวิดีโอ” (MV) ที่มีเนื้อหา

สามารถสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้ชมได้มากที่สุด (โดยเฉพาะคนเมืองซึ่งห่างไกลจากพื้นที่) ด้วย ดาราคู่ขวัญ (ตึก-นภัสกร มิตรเอม และ ป๊อ-ปิยธิดา วรมุสิก) โดยให้มีทหารหน่วย EOD เป็นฮีโร่ ด้วย รายการสัมภาษณ์พิเศษและกิจกรรมกองทุนช่วยเหลือเหล่าทหารทำลายล้างวัตรเบ็ด

เรื่องเล่าของคุณจ้าว ได้ถูกพัฒนาจากคำบอกเล่าปากต่อปาก มาสู่กระบวนการใน อุตสาหกรรมสื่อ มาจนเป็นภาพและเสียง แพร่กระจายไปทุกทิศทางด้วยระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งให้ความหมายกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าไม่ควรให้เข้ามายุ่งเกี่ยว เพราะนี่เป็นพื้นที่ๆ ทำให้ “ความรัก” ของเธอ “ล้นเหลือ”

ประการที่สอง ในสงครามอันยืดเยื้อยาวนานของสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ สิ่งที่รัฐ พยายามพร่ำบ่นอยู่เสมอก็คือ ความสามารถในการกุมสภาพสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ใน ทิศทางที่คิดว่า “ถูกทาง” แล้ว ทั้งยังเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่าสามารถจะกุมชัยชนะได้ในไม่ช้า

สงครามที่จะประกาศว่าจะเอาชนะเหนือจิตใจ เพื่อช่วงชิงมวลชนพี่น้องประชาชนในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้จงได้ มีสโลว์ไลฟ์เพลง “หยุดบอกเลิกกันเสียที” ที่สะท้อนความทุกข์ยาก ของบรรดาเหล่าทหารในฐานะผู้ปกป้องและคุ้มครองสังคมให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง แต่ในอีกมุม หนึ่งในความรู้สึกของผู้คนที่ห่างไกลเกินที่จะรู้จักจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างแท้จริง แต่น่าสะพรึง ของพื้นที่แห่งนี้ได้ถูกติดตั้งลงในจิตใจของผู้รับ ซึมลึกไปสู่วิถีชีวิตประจำวันของชาวเมืองโดยกะเทาะ ความรู้สึกบอบบางที่สุดของมนุษย์คือประเด็นเรื่องของ “ความรัก” ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้เราจะ มั่นใจได้เช่นไรว่า บรรยากาศของการเพรียกหา “สันติภาพ” อันอยู่บนความเข้าใจพื้นที่ฐานทาง ความรู้สึกของผู้คนจะมีทางเป็นจริงได้ในอนาคต การรับรู้และความทรงจำเช่นนี้ไม่ถ่วงน้ำหนักที่คนจาก สังคมใหญ่จะเข้าใจคนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ในแง่มุมที่ดีขึ้นจากปมความขัดแย้งที่ไม่สามารถ อธิบายได้ในระยะเวลาอันจำกัด

นัยหนึ่งการให้กำลังใจคนงานเสี่ยงภัยอย่างทหาร EOD เป็นสิ่งที่น่ายกย่อง แต่มุกกลับของ ความรู้สึกจากคนในสังคมใหญ่ต่อสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามเช่นกัน